

การถอดบทเรียนระบบการศึกษา 4.0 กรณีศึกษา น้องไบเตย

งานจิต พระเนตร* และ เนตรรัตนา พระเนตร²

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงภาพสะท้อนระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยผ่านมุมมองจากประสบการณ์ชีวิตการศึกษาของ นักเรียนหญิงคนหนึ่ง และ ครอบครัวของเธอ เนตรรัตนา พระเนตร “ไบเตย” นักเรียนที่มีประสบการณ์การเรียนรู้ กับ โรงเรียนหลายโรงเรียน ที่มีความแตกต่างกันทั้งเรื่อง โครงสร้าง และ สภาพสังคมในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึง ระดับมัธยมปลาย

หน้าต่างบานแรก ของเธอคือ โรงเรียนวัดใกล้บ้าน ในช่วงนั้นผู้ดูแลหลักของไบเตย คือ ปู่ ผู้คอยปั่นจักรยาน ไปรับ-ไปส่งได้เพราะโรงเรียนอยู่ใกล้บ้าน ที่โรงเรียนนี้ไบเตยจะใส่ชุดอะไร ไปเรียนก็ได้ ไปโรงเรียนก็ไม่งี้ได้ ที่สำคัญอยากกลับบ้านก็ไม่งี้ได้ ไบเตยก็ดูถูกใจเพราะในแต่ละวันเวลาบ่ายต้นๆ ครูจะโทรตามปู่มารับกลับ (โรงเรียนร้อน นอนกลางวันไม่หลับ) ต่อมาไบเตยก็อพยพเข้ามาเข้าโรงเรียนปทุมที่เป็นโรงเรียนเอกชนชั้นนำในจังหวัด ในโรงเรียนนี้ไบเตยเล่าว่า “ทุกคนไว้ผมยาว ช่วงบ่ายๆ จะเข้าแถวถักเปีย ทาแป้งขาว รอผู้ปกครองมารับกลับบ้าน” ในฐานะผู้ปกครองที่มีโอกาสได้ไปรับหลานกลับจากโรงเรียน ยอมรับในการตีโจทย์ความพึงพอใจผู้บริการ เพราะหัวใจของการบริการคือ first impression “แรกประทับใจ” ในช่วงปฐมวัย ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับการดูแลให้ปลอดภัยในรั้วโรงเรียน ยังไม่ถึงเรื่องวิชาการทางการศึกษา ดังนั้นช่วงปฐมวัย โรงเรียนเอกชนมักเป็นเบอร์ต้นๆ ของทางเลือกทางการศึกษาสำหรับผู้ปกครองหลายๆท่าน เมื่อเข้าสู่การเรียนรู้เพื่อพัฒนา IQ อาจึงมีหน้าที่ตรวจการบ้าน วันหนึ่งหลานสาวเรียนประถมศึกษาปีที่ 2 มาบอกอาว่า “ย้ายโรงเรียนกันดีไหม” อาจึงถามกลับว่า “เกิดอะไรขึ้นถึงอยากย้ายโรงเรียน” ไบเตยตอบว่า “เวลาอาพับกระดาด เขียนโน้ตไปบอกครูเรื่องการบ้าน ครูงอนๆ” คนเป็นอาก็ทบทวนเรื่องราว เหตุการณ์คือ หลังเลิกเรียน อาจะทำหน้าที่สอนการบ้าน พบว่าหลายครั้งการบ้านที่ไบเตยได้ กระโดดข้ามหน้าไป เช่น ครูให้การบ้านหน้า 14 พอถามผู้เรียน ไบเตยเรียนถึงหน้า 10 อาจึงเขียนโน้ตฝากไปถึงครู เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการทำการบ้าน และอีกประเด็นที่สำคัญคือ หลักสูตรและวิธีการสอนที่เปลี่ยนไป เทคนิควิธีการคิดคำนวณในวิชาคณิตศาสตร์ที่ไม่เหมือนกัน แม้จะได้ผลลัพธ์คำตอบที่เท่ากันก็ตาม แต่เด็กต้องแสดงวิธีทำให้เหมือนกับที่ครูสอน เป็นเหตุให้พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถอธิบายให้เด็กเข้าใจได้เพราะติดขัดที่เทคนิควิธี จึงเขียนโน้ตเพื่อฝากให้ครูกระตุ้นเด็ก และ ขจัดความไม่เข้าใจให้กับหลาน ช่วยแก้ปัญหา และ เติมเต็มทางวิชาการ แต่พฤติกรรมแบบนี้ของอาส่งผลกระทบต่อครู จนทำให้หลานเกิดความไม่สุขไม่สบายใจในการไปโรงเรียน หลานกลัวครูจะคิดว่า “ผู้ปกครองเธอเยอะ” และเหตุการณ์นี้เองที่ทำให้อาเข้าใจความหมายของคำว่า “เยอะ” สุดท้ายไบเตยจึงย้ายเข้าเรียนระดับประถมต่อที่โรงเรียนประจำจังหวัด ซึ่งเป็น โรงเรียนที่มีระเบียบวินัยทางการศึกษาและมีระบบที่ใหญ่กว่าเดิมมี “กฎเหล็ก” ในทุกมุมมอง

*สถานีนอนมัยเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี ตำบลพิบูลทอง

²นักเรียนมัธยมปลาย ในจังหวัดสิงห์บุรี

อันเป็นข้อเสียที่ทำให้ ผู้ปกครอง และ นักเรียนไม่สามารถสื่อสารความจำเป็นเฉพาะรายได้ แต่หากมองในอีกมุมหนึ่งคือการฝึกทักษะชีวิตของไบเคยในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรม หรือธรรมเนียมองค์กร การสอนการบ้าน หรือการมีข้อสงสัยของไบเคยเริ่มน้อยลง จนไม่ได้มาถามอีก ไบเคยเริ่มเรียนพิเศษ ช่วงเย็น หนึ่งชั่วโมงหลังเลิกเรียน อาถามว่า “ครูสอนอะไรมั่งลูก” ไบเคยตอบว่า “สอน 2 อย่าง ทบทวนเรื่องที่เรียนในวันนี้ เรียนเนื้อหาที่ต้องเรียนพรุ่งนี้” “ดีไหม” “เข้าใจดีเหมือนเรียนสองรอบ ซ้ำเรื่องที่เรียนไม่เข้าใจ 2 รอบ”

ในมุมมองของผู้ปกครองที่มีประสบการณ์สัมผัสกับทั้งโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาลสามารถเปรียบเทียบกันได้ดังตาราง 1

ตารางที่ 1: ข้อเปรียบเทียบระบบการศึกษาของโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนรัฐบาล

โรงเรียนเอกชน	โรงเรียนรัฐบาล
<u>การเพิ่มมูลค่าสถาบัน</u> การดูแลสุขอนามัยและความสะอาดเรียบร้อยของร่างกายและเครื่องแต่งกายถือเป็นการเพิ่มมูลค่าของการบริการสำหรับโรงเรียนเอกชน ดังนั้น กิจกรรมดูแลความสะอาดเรียบร้อยดังกล่าวจะเป็นกิจกรรมที่โรงเรียนเอกชนให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ถือเป็นแนวคิด “แรกประทับใจ” ในช่วงเวลาเรียนเท่ากัน เมื่อโรงเรียนเล็ก เด็กในโรงเรียนเอกชน จะเนื้อตัวสะอาด ผมเปียรัดใหม่ สองข้างคางเป๊ะ บางโรงเรียน มีการดูแลเรื่องผม เรื่องเท้า และ เล็บมือเล็บเท้าให้เรียบร้อย อาจมีบริการตัดผมให้ด้วย นอกจากนี้ ลานของเล่นทุกชนิดในโรงเรียนเอกชนจะเทพื้นปูน เพื่อไม่ให้เด็กที่เล่นในสนามเด็กเล่นคุยมอมฝุ่น รวมไปถึง มีโดมใหญ่กันแดด กันฝนให้สนามเด็กเล่นด้วย <u>ระบบการประเมินของครู</u> มีระบบกลางเรื่องคุณภาพไม่ต่างกับกับโรงเรียนรัฐบาล ความโดดเด่นจะอยู่ที่การมีระบบ	<u>การเพิ่มมูลค่าสถาบัน</u> การดูแลสุขอนามัยส่วนตัวเป็นเรื่องของระเบียบโรงเรียนที่นักเรียนและผู้ปกครองต้องไปจัดการกันเอง หากใครขมขื่นกำหนดจะโดนตัดคะแนน ดังนั้นนักเรียนจึงไว้ผมสั้นทุกคน ส่งผลให้ควบคุมหาได้ง่าย ถ้าเด็กมีสุขอนามัยไม่ดี ทางโรงเรียนจะมีขั้นตอนการแจ้งผู้ปกครองให้ทราบ และให้ช่วยดูแลเป็นพิเศษ ทั้งเรื่องเล็บยาว เล็บดำ มีเหา รวมไปถึงโรคผิวหนัง มีการเข้าแถวตอนเช้า เด็กยืนกลางแดดฟังครูให้อิวาท เพื่อรับวิตามินดี ส่วนเด็กที่เล่นดุริยางค์จะได้อภิสิทธิ์พิเศษ ดิ ดิ ดี เป่าอยู่ในร่ม สนามเด็กเล่นคือสนามบอลกลางโรงเรียน เวลาเด็กเล่นช่วงกลางวันก็จะมีหมอกควันของฝุ่นจนแทบจะมองไม่เห็นผู้เล่นเลยไม่รู้จะเชียร์ใคร เล่นและเตะบอลในสนามดินที่มีฝุ่นคลบ ดังนั้นชีวิตนักเรียนในช่วงบ่ายจนถึงเวลาที่ผู้ปกครองมารับ นั้นเนื้อตัวจึงมีกลิ่นเปรี้ยวกันทุกคน <u>ระบบการประเมินของครู</u> มีระบบกลางเรื่องคุณภาพไม่ต่างกับกับโรงเรียนเอกชน แต่เน้นหนักเรื่องนวัตกรรมทางการศึกษาเป็น

สร้างและประเมินความพึงพอใจของเด็กและผู้ปกครองเป็นคะแนนพิเศษ จุดนี้ผู้ปกครองและเด็กมีส่วนร่วมในการให้คะแนนการบริการที่ดี เพื่อให้ได้ส่วนคะแนนเพิ่ม จึงมีความใส่ใจกับ service mind ที่ดีของบุคลากรเพื่อสร้างความประทับใจให้กับลูกค้า ผู้ใช้บริการ	ปัจจัยสำคัญที่จะช่วยสร้างความโดดเด่นให้กับโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนวัตกรรมเหล่านั้นได้ถูกส่งไปแข่งขันในระดับสูงขึ้นก็จะส่งผลให้ผลการประเมินถูกยกระดับสูงขึ้นตามไปด้วย ความโดดเด่นด้านนวัตกรรมนี้เป็นผลลัพธ์ของการค้นหาปัญหาอุปสรรคในระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นแนวทางผลัดสื่อนวัตกรรม
<u>ผลลัพธ์ทางการศึกษาในเด็ก</u> อัตราการแข่งขันสูงทัดเทียมกัน เพื่อเป้าหมายจำนวนนักเรียนในแต่ละปี ที่จะมียุทธศาสตร์กับผลประกอบการของโรงเรียนโดยรวม	<u>ผลลัพธ์ทางการศึกษาในเด็ก</u> อัตราการแข่งขันสูงทัดเทียมกัน เพื่อชื่อเสียงของโรงเรียน เพราะการสร้างระบบการเรียนการสอน ระบบสนับสนุนเป็นหน้าที่ของภาครัฐ มีงบประมาณตั้งหลักจัดสรรมาให้ เป็น Fix cost อยู่แล้ว

จนเมื่อไบเคยเข้าสู่ช่วงการศึกษาวัยมัธยมต้น ไบเคยคงอุดมการณ์การเรียนในโรงเรียนที่หลากหลายมุมมอง เธอเริ่มต้นการเรียนมัธยมต้น ในโรงเรียนเอกชนที่เป็นที่นิยม มีชื่อเสียงในการตีวงหนังสือ มีคิวเตอร์ชั้นนำมาตีวงฟรี เพราะว่ารวมค่าใช้จ่ายไว้ในค่าเทอมเรียบร้อยแล้ว แต่ค่าเทอมก็ไม่สูงมากเพราะโรงเรียนมีจริยธรรมการคิดค่าเล่าเรียนอย่างสมเหตุสมผล ผลการเรียนในชั้นมัธยมต้น ไบเคยได้เกรดเฉลี่ยสูงมาก จนอาจต้องตรวจสอบด้วย “เครื่องมือกลาง” นั่นคือ การทดสอบ ด้วย แบบทดสอบพื้นฐาน ที่ได้จากเอกสารทบทวนข้อสอบระดับมัธยมต้น 1,2,3 พบว่า เมื่อเทียบเกรดเฉลี่ย และผลการทดสอบ ก็แปรผันตรงกัน ได้สอบถามไบเคยเรื่องการที่ “มีคิวเตอร์มาตีวง ช่วยให้เราเรียนเข้าใจมากขึ้นไหม” ไบเคยให้ข้อมูลว่า “คิวเตอร์จะให้ทำข้อสอบแบบยากๆ และสอนวิธีคิดว่าโจทย์แบบไหนมีแนวคิดการแก้ปัญหาอย่างไร” เราอาหลานได้เรียนรู้ด้วยกันว่า การเรียนเสริมในช่วงมัธยมเสริมทักษะการทำโจทย์ปัญหา หรือเป็นการสอนเพื่อการแข่งขัน ช่วยให้มีประสบการณ์การทำโจทย์ที่หลากหลาย

การออกแบบ เรื่องสถานศึกษา ต้องถูกนำมาใช้อีกครั้ง เมื่อไบเคยย้ายโรงเรียนเพื่อเข้ารับการศึกษาชั้นมัธยมปลายในโรงเรียนประจำจังหวัด โดยการสอบเข้าด้วยตนเอง ในชั้นปีนี้เอง อาที่ติดตามดูแลการศึกษามาเป็นระยะ ก็เริ่มสอบถามไบเคยด้วยเหตุว่าประสบการณ์ตรงของอาในสมัยก่อน บอกว่าช่วงการศึกษามัธยมปลายคือช่วงที่มีการแข่งขันทางการศึกษาสูงที่สุด เพราะเป้าหมายของเด็กคือการเข้าสู่รั้วมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง หรือ การมีอาชีพที่มีความมั่นคงในอนาคต เมื่อสอบถามไบเคยเกี่ยวกับวิธีการศึกษาในช่วงนี้ที่มีความบีบคั้น จากสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจการศึกษา ที่ได้ขึ้นป้าย โฆษณา ผลสัมฤทธิ์ ของการเรียนเสริมพิเศษ สร้างความต้องการให้เกิดกับเด็กนักเรียน และผู้ปกครอง ที่ต่างก็พุ่งเป้า ไปที่โรงเรียนกวดวิชา เพราะเชื่อว่ามันคือ เครื่องที่ดีที่สุด ที่ทำให้ ลูกหลานของตนไปถึงเป้าหมายสูงสุดได้โดยไม่ยากเย็นนัก แต่สำหรับไบเคยแล้ว ณ จุดนี้ไบเคยได้ตั้งสมวิธีการบริหารจัดการทางการเรียนรู้ของตนเองมาแต่ด้วยเยาว์ แม้อา

จะเปิดโอกาสให้โดยบอกว่า “เคยจะเรียนพิเศษแบบเพื่อนใหม่ เพราะเนื้อหาการเรียนสายวิทย์นั้นยาก ควรต้องเรียนเสริม บอกมาได้แหละ” ได้คำตอบที่น่าตกใจมาก “ไม่ต้องอา หนูเรียนจากyou tube เรียนฟรี อาจจะได้ไม่ต้องเงิน” ด้วยความระแวง อาจจะต้องคอยเฝ้าดูอยู่ห่างๆ เพราะเป็นห่วงเกี่ยวกับระบบการศึกษาใน you tube ที่ไบเคยเลือก แต่ผลลัพธ์ของทางเลือกในการเรียนรู้ในรูปแบบนี้ทำให้ ผลการเรียนของไบเคยดีขึ้นเรื่อยๆ เริ่มจาก ม.4 ภาคเรียนที่ 1 ผลการเรียนรวม 3.01 ภาคเรียนที่ 2 ผลการเรียนรวม 3.01 , ม.5 ภาคเรียนที่ 1 ผลการเรียนรวม 3.55 ภาคเรียนที่ 2 ผลการเรียนรวม 3.78 เทอมสุดท้ายนี้ทำให้อาจารย์ชกถามหลานเพื่อถอดบทเรียน การเรียน you tube ของไบเคย ชุดความรู้ที่ได้ ทำให้นักถึงเด็กนักเรียนที่เข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษา ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลเลยทีเดียว ในการถอดบทเรียนระหว่าง อา-หลาน นั้น ไบเคยเล่าว่า ที่คิดเริ่มเรียนจาก you tube แบบนี้เพราะ “มันคือประสบการณ์ตอนเด็ก สมัยประถม ที่เคยเรียนพิเศษตอนเย็น อาจำได้ไหม” ไบเคยค้นพบว่าการเรียนพิเศษนั้น “ครูสอน 2 อย่าง คือ ทบทวนเรื่องที่เรียนในวันนี้ และเรียนเนื้อหาที่ต้องเรียนพรุ่งนี้” ซึ่งช่วยให้ “เข้าใจดีเหมือนเรียนสองรอบ เรียนซ้ำเรื่องที่ไมเข้าใจ 2 รอบ” เคยเล่าว่า “ถ้าไม่เข้าใจในเนื้อหา ต่อให้ตัวอย่างไร ก็ปรับตัวกับโจทย์ที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก” “เวลาติวหากจำแต่รูปแบบโจทย์ ก็ไม่ช่วยให้เข้าใจอย่างแท้จริง” การเลือก you tube เป็นบันไดขั้นแรกการเริ่มเรียน โดยเลือกเรียนเพื่อทำความเข้าใจในเนื้อหา ก่อน ตัวอย่างช่อง you tube ทำช่วยให้ทำความเข้าใจในเนื้อหา เช่น ช่องเนสท์เล่ เป็นต้น เมื่อเข้าใจในเนื้อหาแล้ว ก็เลือกช่อง you tube เพื่อฝึกปฎิบัติมือให้พร้อมที่จะไปแข่งขันในสนามสอบ คือการฝึกทำโจทย์ วิธีการหาสื่อการเรียนรู้ของไบเคยได้จากการติดตามสถิติผู้สนใจจากกระดาน Facebook โดยพบว่าช่อง you tube ที่เป็นที่ยอมรับ เช่น ช่อง True ปลูกปัญญา พี่ติวเตอร์อิสระ ต่างๆ ที่สอนการทำโจทย์ โดยไบเคยต้องคอยติดตาม เพราะ ติวเตอร์จะปล่อยโจทย์ เพียงวันละ 1-2 แบบเท่านั้น ที่ต้องติดตามก็เพื่อประโยชน์ทางการเรียนรู้ของตนเอง

ไบเคยบอกถึงข้อดีของการเรียนทาง you tube ว่า “เราไม่ได้เรียนแบบเหมาจ่ายแบบที่เราไปเรียนพิเศษแบบซื้อคอร์สรวม เราคัดเลือกเรียนเฉพาะวิชาที่เราเรียนไม่ทันหรือไม่เข้าใจได้ เป็นเรื่องๆไป และเรามีอิสระในการเลือกติวเตอร์หลากหลาย สามารถเลือกคนที่มีความรู้ตรงกับวิธีการสอนตรงกับวิธีการเรียนรู้ของตัวเอง เราเลือกเวลาเรียนได้อิสระคือเรียนเมื่อมีความพร้อมเรียนเมื่ออยากเรียน ทำให้มีความตั้งใจ ใจจดจ่อ จะช่วยเข้าใจเนื้อหาได้ดี” การเรียนทาง you tube นี้จะใช้งานได้ดีกับ เด็กที่มีวินัยในตนเอง เท่าที่สังเกต ไบเคยจะตั้งเวลาเพื่อการเรียน you tube ในเวลา 21.00 น.ของทุกวัน และใช้เวลาในการเรียนทั้งหมดครั้งละ 1-2 ชั่วโมง

ชุดความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนกับไบเคยในครั้งนี้จะมีประโยชน์กับผู้ปกครองในการพิจารณาความเหมาะสมในการคัดเลือกสถานศึกษาและวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลูกหลาน นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อเยาวชนที่อยู่ในระบบการศึกษาในปัจจุบัน ที่เราเรียกว่า ระบบการศึกษา 4.0 ที่เด็กรุ่นใหม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับการสร้างและพัฒนา IQ ,EQ ของตนเอง ได้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ